

Turvallisesti kaiken ikää –ohjelman webinaari 20.11.2024

Koulujen turvallisuuskasvatuksesta

KM, Mikko Puolitaival

Vastuualuejohtaja, Satakunnan pelastuslaitos

20.11.2024

Askelmerkkejä esitykseen

- Keskeisiä käsitteitä
- Turvallisuuskasvatukselle asetettuja tavoitteita
- Turvallisuuskasvatus moniammatillisena yhteistyönä
- Kysymyksiä ja keskustelua

Avainsanoja

Turvallisuus

Ihmisen perustarve. Turvallisuus voi tarkoittaa tilaa, jossa uhat ja riskit ovat hallittavissa, tai toimia uhkien ja riskien hallitsemiseksi. Turvallisuus voi tarkoittaa myös tunnetta siitä, että kaikki on hyvin. (Hollnagel 2014; Nilsen ym. 2004; Maslow 1987)

Turvallisuuskasvatus

Lapsille ja nuorille suunnattua turvallisuustietojen, taitojen ja –asenteiden opetusta. (Pelastustoimi 2012; Waitinen 2011; Lindfors 2012)

Turvallisuuskompetenssi

Asenteiden, tietojen, taitojen sekä tahdon kokonaisuus, jolla ennakoidaan vaaroja ja riskejä sekä kohdataan että jälkihoidetaan turvallisuuspoikkeamia. (Hollnagel 2014; Puolitaival & Lindfors 2018; Lindfors & Somerkoski, 2016; Lindfors et. al 2017)

Perusopetus

Oppivelvollisille tarjottava oppimäärä joka käsittää 9 vuosiluokkaa. Perusopetuksella on sekä kasvatus- että opetustehtävä. (Perusopetuslaki 1998/628; POPS2014)

Moniammatillinen yhteistyö

Kaksi tai useampia eri ammattikuntien edustajaa työskentelee yhdessä yhteisten tavoitteiden saavuttamiseksi. (Green & Johnson 2015)

Turvallisuuskasvatukselle asetettuja tavoitteita

- Pelastustoimen ja koulun turvallisuuskasvatuksen sisältöjä, menetelmiä ja tavoitteita ohjataan eri suunnista.
- Koulumaailmassa perustana on **perusopetuslaki ja opetussuunnitelmat**, kun taas pelastustoimen tehtävät ja turvallisuuskasvatuksen sisällöt kumpuavat **pelastuslaista, pelastustoimen strategioista sekä palvelutasopäätöksistä**.

Turvallisuus perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa

- 1984: Kansalaistaito
- 1994: (Työturvallisuus)
- 2004: Turvallisuus ja liikenne –aihekokonaisuus
- 2014: Itsestä huolehtimisen ja arjen taidot + ainekohtaiset tavoitteet

Turvallisuusviestintä pelastustoimen normiohjauksessa

- 1999: Pelastustoimilaki
- 2005: Pelastustoimen valistus- ja neuvontatyön strategia
- 2011: Pelastuslaki
- 2012: Pelastustoimen turvallisuusviestintästrategia
- 2019: Onnettomuuksien ehkäisyn toimintaohjelma

Turvallisuuskasvatukselle asetettuja tavoitteita

- Turvallisuuskasvatuksen tavoitteet jäsentyvät ennakointiin, toimintaan ja toipumiseen sekä turvallisuuden omistajuuteen.
(vrt. Hollnagel)
- POPS 2014 keskeinen dokumentti turvallisuuskasvatuksen oppimistavoitteiden määrittäjänä.
- Pelastus- ja koulutoimen normiohjauksessa ei ole tunnistettavissa sisällöllisiä ristiriitoja, mutta painotukset vaihtelevat. Esimerkiksi turvallisuuden strategioissa esiin nouseva kriiseistä toipuminen, ei löydy POPS oppimistavoitteista.

*Turvallisuuskasvatustavoitteet
POPS 2014 oppiaineissa:*

Ympäristöoppi

Terveystieto

Liikunta

Käsityö

Kotitalous

Kemia

Fysiikka

Yhteiskuntaoppi

Biologia

Musiikki

Maantieto

Oppiainekohtaisten tavoitteiden merkitys

Esimerkki TUTKIMUSMATKA 1-6 (Otava)
Ympäristöopin oppikirjasarjan aihepiireistä:

- Liikenneturvallisuus ja –säännöt
- Fyysinen koskemattomuus
- Sairastuminen ja itsehoitotaidot
- Turvallisuus jäällä
- Turvallisesti vesillä
- Kodin sähkölaitteet ja turvallisuus
- Palaminen ja paloturvallisuus
- Terveet elämäntavat
- Tunteet ja hyvinvointi

Turvataitojen opettamista ”eskarist ysill asti”

Mitä tähän kuuluu kokonaisuuteen kuuluu? Mitä pitäisi ”opillistaa”?

”kasvaminen”
vastuullisuuteen ja
turvallisuutta
edistäviin valintoihin

- päihdekasvatus
- seksuaaliterveys
- sosiaalinen media
- häirintä, kiusaaminen ja väkivalta
- ”laillisuuskasvatus” – oikeudet/vastuut

yhteisötaidot – ”+ digitaalinen ympäristö”

”taito toimia”
häiriötilanteissa

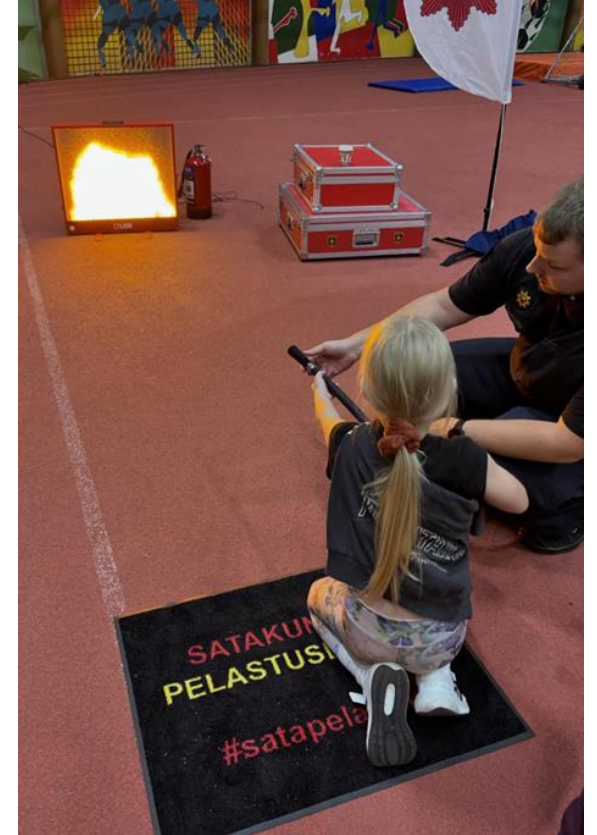
- ensiaputaito
- liikenne-(vesi)turva
- palo- ja pelastusturvallisuus
- henkilö- ja tietosuoja
- omaisuuden suojaaminen

oppimis- ja kasvuympäristö - ”arjen elinpiiri”

”kyvykkyys” suojata
itseään ja muita

- tunne- ja vuorovaikutustaidot
- itsetunto ja hyvinvointi
- voimavarat ja mielenterveys
- osallisuus ja arjen hallinta
- osaaminen – oikeudet, velvollisuudet

lapsi/nuori ”subjekti”

Kuvia Porin Turvapolku-tapahtumasta 4.-5.9.2024

Turvallisuuskasvatus moniammatillisena yhteistyönä

• Mahdollisuuksia:

- Koulun ulkopuolisen asiantuntijan käyttäminen opetuksessa motivoi oppilaita.
- Käytännönläheiset harjoitukset ja esimerkit tekevät opetuksesta mielekästä.
- Moniammatillinen yhteistyö johtaa parhaimmillaan huomattavasti parempiin oppimistuloksiin, kuin koulun opettajien tai esim. pelastusalan edustajien yksinään toteuttama turvallisuusopetus (Puolitaival, Somerkoski, Lindfors & Laakkonen 2024)

• Haasteita:

- Ajankäytön ja rakenteiden jäykkyys kouluissa haastaa turvallisuusopetuksen toteutusta etenkin vuosiluokilla 7-9.
- Resurssien allokointi edellyttää parempaa yhteistyön ennakkointia ja sidosryhmätoimijoiden tuntemista. (Somerkoski, B., Kärki, T. & Lindfors, E., 2019)

Tutkimusten johtopäätöksiä pähkinänkuoressa

- **Resilienssin ja kriiseistä toipumisen näkökulmia pitää sisällyttää myös perusopetukseen.**
- **Turvallisuuskasvatuksen järjestämistavalla on vaikutusta.** Tulokset korostavat erityisesti käytännön harjoittelun, yhteistyön ja opetusvideoiden käytön merkitystä turvallisuuskasvatuksessa. Näiden menetelmien käyttö näyttää johtavan parempiin oppimistuloksiin. Niiden todettiin myös olevan mielekkäitä erilaisille oppilaille.
- **Turvallisuuskompetenssin vahvistaminen kuuluu perusopetukseen.** Turvallisuusaihe ei kuitenkaan ole täysin vakiintunut kasvatustieteellisen tutkimusperinteeseen tai opettajankoulutukseen. Opettajien osaamista ja valmiuksia turvallisuusasioiden käsittelyyn tulisi parantaa.
- **Tulokset kannustavat opettajien ja asiantuntijoiden yhteistyön vahvistamiseen ja kehittämiseen jatkossa.**
- **On selvästi tarvetta tutkia ja kehittää materiaaleja ja menetelmiä, jotka vastaavat erityyppisten oppijoiden tarpeita** ja edistävät heidän kiinnostustaan ja motivaatiotaan parempien oppimistulosten saavuttamiseksi.

Turvallisuus on yhteinen asiamme

- Kiitos mielenkiinnosta,
Ollaan yhteyksissä!
 - Mikko Puolitaival
 - Sähköposti: mikko.puolitaival@sata.fi
 - Puhelin: 044 701 1521
 - @puolipolvi

Opettamalla säästetty ihmishenki on yhtä arvokas, kuin operatiivisella tehtävällä pelastettu!

Lähteitä ja lisätietoa

- Cantell, H. (2015) Näin rakennat monialaisia oppimiskokonaisuuksia. Opetus 2000. PS-kustannus. Helsinki
- Grönmark, T. (2024) Mikä on turvapolku? Mikä on turvapolku? <https://intopolku.pori.fi/turvapolku/mika-on-turvapolku/>
- Hollnagel, E. (2004) Barriers and accident prevention. Ashgate. UK: Aldershot
- Kivijärvi, A. (toim.) (2023) Läpi kriisien. Nuorisobarometri 2022. Valtion nuorisoneuvosto, Nuorisotutkimusseura, Opetus- ja kulttuuriministeriö. Hansaprint
- Lepistö, J. & Heliskoski, J. (2019) Turvallinen ja onnettomuuksista vapaa arki 2025. Sisäministeriön julkaisuja 2019:33
- Lindfors, E., Luukka, E., Kokki, J. & Saarivirta, T. (toim.) (2024) Turvallinen koulu. Tutkittuja työkaluja ja toimintamalleja. Santalahti-kustannus. Jyväskylä.
- Mertsalmi, A., & Kivelä, E. (2020). NouHätä! Käsikirja. Suomen Pelastusalan Keskusjärjestö SPEK.
- Opetushallitus (2014) Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet. Määräykset ja ohjeet. Opetushallitus 2014:96
- Pedak, M, Mankkinen, T. & Kolttola, E. (2016) Paloturvallisuuskampanjoiden vaikuttavuuden arviointi. SPEK tutkii 14. Helsinki
- Puolitaival, M. & Lindfors, E. (2019) Turvallisuuskasvatuksen tavoitteiden tilannekuva perusopetuksessa – dokumenttiaineistoon perustuvaa pohdintaa. Teoksessa: Tutkimuksesta luokkahuoneisiin. Ainedidaktisia tutkimuksia 15. Jyväskylän yliopisto. 119-138
- Puolitaival, Somerkoski, Lindfors & Laakkonen (2024) Safety competence promotion in secondary education – A case of the Finnish NouHätä! Programme Heliyon. 10.1016/j.heliyon.2024.e28099
- Somerkoski, B., Kärki, T. & Lindfors, E. (2019) Koulun ulkopuoliset asiantuntijat turvallisuuskasvatustyön tukena. Teoksessa: Tutkimuksesta luokkahuoneisiin. Ainedidaktisia tutkimuksia 15. Jyväskylän yliopisto. 265-281
- Waitinen, M. (2011) Turvallinen koulu? Helsinkiläisten peruskoulujen turvallisuuskulttuurista ja siihen vaikuttavista tekijöistä. Väitöskirja. Helsingin yliopisto